

TÜRK HALK MÜZİĞİNDE KEREM HAVALARI ve BULDAN'DAKİ ÖRNEKLERİ

Yard. Doç. Dr. F. Reyhan ALTINAY
E.Ü.D.T.M. Konservatuvarı Öğretim Üyesi.

Türk halk müziğinde 'Kerem Havaları' adıyla bilinen türküler yoğun olarak Ege Bölgesi illerinde, kısmen Teke yöresinde ve yurdumuzun diğer yörelerinde de bulunmaktadır. Kerem havalarına sadece Anadolu coğrafyasında değil, Balkanlar, Kuzey Irak, Kuzey İran, Azerbaycan ve Kafkas bölgesinde yaşayan Türk toplulukları arasında da rastlanır.

Türk halk müziğinde rastlanan bu özel ezgi kalıbına sahip 'Kerem havaları'nın adını Âşık Kerem'den aldığı düşünülmektedir. Bilindiği gibi sözlü kültürel ürünlerimiz içinde halk şiiri türlerinden mani ve koşmalar kadar halk hikâyelerinin de türkülerimize konu olduğu görülmektedir. Bu hikâyelerden biri olan Kerem ile Aslı hikâyelerinin çeşitli varyantlarının geçmişten günümüze araştırmacı ve yazarlarca çeşitli boyutlarıyla incelendiği ve kaleme alındığı gözlenir. Bu konuda gerek yabancı gerekse ülkemizdeki araştırmacılar tarafından önemli çalışmalar yayımlanmıştır. İzrealov, Wilhelm Radloff, İğnaş Kunoş, Prof. Dr. Şükrü Elçin, Pertev Naili Boratav, Fuat Köprülü, Eflatun Cem Güney, Cahit Öztelli, Mustafa Necati Karaer, Prof. Dr. Fikret Türkmen¹, Doç. Dr. Ali Duymaz²'in² çalışmaları oldukça derinlemesine incelemelerdir. Bu çalışmaların dışında da Kerem ile Aslı hikâyesini konu edinen çeşitli yayınlar bulunmaktadır.³

Halk müziği ilgililerince genel bir tanımlamayla 'Kerem Havaları' olarak bilinen türkü örneklerinin ise çeşitli yörelerde farklı adlarla anıldığı gözlenir. S. Şenel, Türk halk müziğinde otuz civarında Kerem havasının bulunduğunu tespit etmiş olup bunların yörelere göre şiirsel ve müzikal biçim bakımından farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Bu adlandırmalardan bazıları şöyle sıralanabilir:

¹ Fikret Türkmen, "Kerem İle Aslı Hikâyesi-Kopuz-Kesikbaş Hikâyesi-Kerem Havaları", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul, 1982.

² Ali Duymaz, *Kerem İle Aslı Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

³ Muharrem Zeki Korgunal, *Kerem ile Aslı*, Bozkurt Kitabevi, İstanbul, 1970.

Âşık Kerem, Kerem, Keremî, Aslı Kerem, Cıgâlı Kerem, Dik Kerem, Döğme Keremi, Düz Kerem, Guba Kerem, Kalpaklı Kerem, Kara Kerem, Kandilli Kerem, Kerem Atüstü, Kerem Divanisi, Kerem Göçtü, Kerem Gurbeti, Kerem Güzellemesi, Kesik Kerem, Kerem Şikeste, Kerem Zarıncısı, Nuri Kerem, Tatyân Kerem, Yahyalı Kerem, Yanık Kerem, Yüğrük Kerem, Zincirli Kerem⁴

Ülkemizin birçok bölge ve yöresinde karşımıza çıkan bu özel ezgi kalıbının örneklerinden Samsun / Çarşamba'dakiler 'Kerem, Yanık kerem, Kandilli Kerem, Kerem Havaları' olarak; Kars halk müziği örnekleri arasındakiler de 'Yanık Kerem, Keremi, Kesik Kerem, Guba Kerem' adlarıyla anıldığı görülür. Bir kısım Kerem havasının diğer hikâye kahramanlarının şiirleriyle seslendirilirken; bir kısım ezgiler Kerem adı anılarak Âşık Kerem şiirleriyle okunur. Sözelimi, Sivaslı Âşık Veysel'den alınan ve Yahyalı Kerem olarak bilinen "dost dost diye hayaline yeldiğim" adlı parçanın şiiri, 19. yy. âşıklarından Sivaslı Aşık Veli'ye aittir. Bununla beraber özel bir kalıp ezgi olan 'Kerem havaları'nın Türk müziğinde Karcıgar makamı ile dizi ve seyir bakımından benzerliği de oldukça dikkat çekicidir. M. Ekrem Karadeniz Kerem havası için şöyle demektedir:

*"Âşık ve saz şairlerinin her makamdan usulsüz olarak âşık tavrı içinde terennüm ettikleri kıtalara 'kerem' denir. Bunlarda güftelerin başında ve arasında taksim tarzında saz parçaları çalınır. Bu kıtalar çoğunlukla 'Kerem ile Aslı' hikâyelerinden seçilir ve yanık nağmelerde tiz perdelerde seyreden makamlardan gazel tarzında okunur."*⁵

Türk müziği türleri konusunda çeşitli sınıflandırma önerilerinde bulunan kimi yazarlar, Türk müziği formlarını 'saz eserleri-sözlü eserler, dinî-din dışı, Klâsik Musiki-Halk Musikisi' biçiminde ayırırken; halk müziği sınıflandırmasının en başında 'Kerem ve Kesik kerem' adlarını ezgisel bir tür kategorisi için kullanmışlardır.

Günümüzde TRT Türk halk müziği repertuarındaki sözlü eserler arasında 25 civarında 'Âşık Kerem veya Kerem ile Aslı' konulu türküler bulunmaktadır. Bu türkülerin sözel içerikleri incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılır. Buna göre:

1. 'Âşık Kerem' adının geçtiği türküler

ÂŞIK KEREM DÜŞ EYLEMİŞ DAYLERE

Yöre: RUMELİ

Kaynak kişi: Halil İbrahim MISIRLI

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

ÂŞIK KEREM DÜŞ EYLEMİŞ DAYLERE (yÂr aman aman aman)

KUŞ KONDURMAZ GEÇTİCEĞİ DALLERE (dallere)

VERMEM SENİ YABAN İLE ELLERE (yar aman aman aman)

Bağlantı:

⁴ Süleyman Şenel, "Türk Halk Musikisinde Uzun Hava Tanımı ve Bu Tanım Etrafında Ortaya Çıkan Problemler", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara, 1992, ss. 292 – 293.

⁵ M. Ekrem Karadeniz, *Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Genel Yayın No: 238, Sanat Dizisi No: 37, Ankara, s. 178.

AMAN DAYLER HAN ASLIMI GÖRDÜN MÜ (GÖRDÜN MÜ)
YÂR ELİNDEN DOLU BADE İÇTİN Mİ (içtin mi)

2. ‘Kerem ile Aslı’ hikâyesinden bahseden türküler

KEREM EYLE YÜZÜN DÖNDER BANA
Yöre: KARS
Kaynak Kişi: Âşık Nuri ÇIRAĞI
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

(ah) BEN KEREM'EM ASLI'M ÇEKMİR NAZIMI
YÂR GEÇEN YOLLARA SÜRSEM YÜZÜMÜ
HAN OĞLUYAM KAYIP ETTİM ÖZÜMÜ
GÖREN DER Kİ FUKARADIR DÜŞKÜNDÜR

3. Sadece ‘Kerem der ki, Kerem et, Kerem eyle’ vb. gibi sözlerin yer aldığı türküler olduğu görülür.

BİR YİĞİT DÜNYADA KELEŞ GEZENDE
Yöre: TRABZON
Kaynak kişi: Arif KAYA
Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

(ey) KEREM DER Kİ AHIM KALMAZ ALEMDE
BÖYLE ÇALINMIŞTIR LEVHİ KALEMDE
(aman ey) DİYARI GURBETTE GARİP ÖLENDE
DUYAR DÜŞMANLARI BAYRAM EDERLER

Ata Terzibaşı, Kerem havalarının şiir dörtlüklerine de genişçe yer verdiği kitabında Kerem havaları konusunda şunları belirtir:

“Irak-Türk yörelerinde Kerem havası bir hoyrat türüne benzemekle beraber, solo veya karşılıklı biçimde çokça okunan uzun havalardan birisidir. Yanık ve lirik bir çeşni olan bu havanın güfteleri Anadolu’da olduğu gibi Âşık Kerem’in koşmalarından seçilmektedir. Ancak bu koşmaların aslına sadık kalınmadığı gibi kafiye ve vezinlerinde de büyük ölçüde değişmeler meydana gelmiştir.”⁶

Ege Bölgesi’nde özellikle Afyonkarahisar ilinin Dinar ilçesi ve çevresinde yaygın olarak seslendirilen bu ezgilere yöre halkı tarafından ‘anayasa’ adı verilir. Afyonkarahisar’ın güneybatısında yer alan Dinar, Türkmen ve Yörük aşiretlerinin yerleşimleriyle nüfus yoğunluğu bakımından ikinci derecede kalabalık ilçesi durumundadır. Dinar müzik folklorumuza geçmişten günümüze kaynaklık etmiş önemli bir ilçedir. Dinar ve yöresinde de türküye yaygın olarak ‘hava’ denmektedir. Yörede ‘kısa hava’ olarak da adlandırılan kırık havalarda müzik ve söz yapısı bakımından kendine has özellikler gösteren türküler çalınıp söylenmektedir. Bu türkülere ‘Kerem havası’ ya da ‘anayasa türküleri’ adı verilir. Kerem havaları, Dinar halk müziğinin belirleyicisi olmuş ve türkü söyleme geleneğinin kuralı haline gelmiştir. Dinar Kerem

⁶ Ata Terzibaşı, *Kerkük Havaları*, Ötüken Yayınları No: 151, Kültür Serisi: 24, İstanbul, 1980, s. 110.

Havaları melodik yapısı bakımından Türk Müziğinde Karcıgar makamının dizi ve seyrine büyük bir benzerlik göstermektedir.

Dinar Kerem havaları konusunda ilk çalışma Saffet Uysal tarafından 1990 yılında yayımlanmıştır. Ancak bu makalede ‘anayasa’ adlandırılmasına rastlanmamaktadır.⁷

1990 yılı Temmuz ayında yörede yaptığımız alan araştırmasında kaynak kişilerle yaptığımız görüşmelerde şu anlatımlarla karşılaşmıştır: “*Kerem havası hiç değişmez, sözler değişir ama müzik hep aynıdır. Anayasa gibidir, onun için buralarda kerem havasına anayasa derler...*” Dinarlı Raif Öztürk Kerem havaları konusunda şu bilgileri vermiştir:

“Kerem Havaları, Yörük ve Türkmen Beylerine karşı direnişlerden, namus ve haksızlıklar karşısındaki haykırışlardan ve dillere destan olmuş bir aşktan kaynaklanır. Dinar’da askere gidecek gençler bir ay öncesinden arkadaşları ve yakınları tarafından evlere davet edilirler. Gençler sırayla bu evleri gezerler. Bu davetlerde sohbet ve eğlenceler düzenlenir. Davetten sonra geç saatlerde delikanlılar kol kola girerek köyleri gezerler. Bu sırda hep birlikte Kerem havaları söylerler. Yine Dinar’da düğün gelenekleri içinde köy delikanlıları kız almaya giderken ve dönerken de Kerem türkülerini söylerler. Kerem havaları, aşktan Allaha yalvarmaya, çocukluktan askerliğe ya da dostlardan yakınmaya kadar uzayan geniş bir içerikle dörtlüklerle söylenir. Adını, aşkları dilden dile söylenen Kerem ve Aslı hikâyesinden almıştır. Bu aşta olduğu gibi Dinar’ın Gumalar Yaylası ile Çöl ovası’nda çadırlarda yaşayan güzel kızlarla yiğit mert delikanlılar için de söylenenleri bulunur. Kerem dörtlüklerinde konu bütünlüğü olmayıp hemen her konuda söylenen Kerem havalarına günümüzde de yenileri eklenmeye devam edilmektedir. Dinar’ın bütün köylerinde çok farklı Kerem dörtlüklerine rastlanmakla birlikte bunların ortak özellikleri aynı ezgi ve beste ile söylenmiş olmalarıdır.”⁸

Dinar’dan derlenen Kerem havası örneklerinden bazılarının sözleri şöyledir:

KEREM İDİM KEREMLİĞİMİ BİLDİRDİM
DOSTUM AĞLAR DÜŞMANIMI GÜLDÜRDÜM
YEDİ SENE ARKASINDAN YELDİRDİM
ZALIM GARDAŞLARI BEN BİLEMEDİM

KEREM DER Kİ DAĞ ÜSTÜNE DAĞ OLMAZ
AH ÇEKENİN YÜREĞİNDE YAĞ OLMAZ
BEŞYÜZ TABİP GELSE YAREM İYİ OLMAZ
YAREMİ SARMAYA YAR KENDİ GELSİN

⁷ Bkz. Saffet Uysal, “Kerem Havaları”, *Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu*, 10–11 Mayıs 1990; S. Uysal, *Türküler, Öyküler, Yorumlar*, 1. Baskı, İstanbul, 2005, ss. 144–157.

⁸ Temmuz 1990 tarihinde Dinar’da Raif Öztürk ile yapılan görüşmeden alınmıştır.

a. Sevda konulu Kerem Havası

GORUNUN ANNACI GUMALAR DAĞI
ERİDİ GALMADI YÜREĞİM YAĞI
SENİ DOLU VUR SUN KINIĞIN BAĞI
YARİME GÜLLERİ KIYAMADIN MI

b. Dostlardan yakınma için söylenen Kerem Havası

KARŞIKI DAĞLARA GAR YİNE BASTI
BUGÜN GİDEMEDİM YAR BİZE KÜSTÜ
ŞİMDİKİ EHBAPLAR İYİ GÜN DOSTU
GÖTÜ GÜNDE HALİM SORAN GALMAMIŞ

c. Gençlik için söylenen Kerem Havası

YAĞMUR YAĞAR HER DERELER SEL GİBİ
GAHPE GENÇLİK GELDİ GEÇTİ YEL GİBİ
DADI DAMAĞIMDA GALDI BAL GİBİ
NİCE CANLAR YEDİ BU YALAN DÜNYA

d. Askerlik için söylenen Kerem Havası

GADILAR DAĞI GARA BOYANSIN
ALLI GELİN ÖRTÜLERDEN UYANSIN
GÜNÜM YETTİ BEN ASKERE GİDİYOM
GELEMEZSEM KÖTÜ BUBAN GÜVENSİN

e. Ölüm için söylenen Kerem Havası

GOCA DAĞDAN İNDİRDİLER SALIMI
DAMLA DAMLA AKİTİTLER GANIMI
YOL ÜSTÜNE GOYMAN BENİM ÖLÜMÜ
GELİP GEÇEN ÇİĞNEMESİN GOLUMU

f. Tanrıya yalvarma, tanrıdan dilek için söylenen Kerem Havası

GOCA DAĞ BAŞINDA YATAN EVLİYA
BİR GUŞ GELDİ GONDU BİZİM AVLUYA
ÜÇ DİLEĞİM VARDIR GADİR MEVLÂYA
BİRİ EVLÂT BİRİ DÖVLET BİRİ YAR

g. Sevgiliye güzelleme için söylenen kerem Havası

İNCİ MİDİR MERCAN MIDİR DİŞLERİN
GUDURETTEN GARA MIDİR GAŞLARIN
BİR O MUZDAN BİR O MUZA SAÇLARIN
YEL VURDUKÇA DÖĞER İNCE BELİNİ

h. Mektup üzerine söylenen kerem Havası

YÜKSEK MİNAREDEN EZAN OKUNUR
EZANIN SEDASI BANA DOKUNUR
ELLERİN MEKTUBU GELİR OKUNUR
BENİM YÜREĞİME HANÇER SOKULUR

1. Ayrılık üzerine söylenen Kerem Havası

SABAHIN SEHERİNDE SUYA MI GELDİN
ÖTME BÜLBÜL ÖTME BAĞRIMI DELDİN
SEN DE BENCİLEYİN YARDAN AYRILDIN
YARİNDEN AYRILAN GELSİN YANIMA⁹

Dr. Mâhir Nakip, Kerem havalarının Irak Türkleri arasındaki örnekleri konusunda bir inceleme yapmış ve yayımlamıştır. Bu bölgede yaygın olan Kerem havalarının daha çok serbest bir tarzda uzun havalar gibi seslendirildiğini ve seslendirme sırasında seçilen şiirlerdeki vezin/kafiye aksaklıklarının Kerem havalarının belli bir usul kalıbıyla seslendirilmemesinden kaynaklandığını belirtir. Irak'ta halk sanatçılarının arasında yaygın olan bu havalara ilişkin olarak şunları belirtir:

“Türk halk musikisini uzun hava ve kırık hava olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Uzun hava “ölçü ve ritim bakımından serbest olduğu halde dizisi bilinen ve dizi içindeki seyri belli kalıplara bağlı bulunan ezgilere” denir. İşte Irak Türklerinde Kerem Havası tam olarak bu tarife uymaktadır. Kerem havası uzun havaların başında gelmekte ve muhtelif Türk yörelerinde yaygın bir biçimde icra edilmektedir. Ancak çoğu uzun havalarda olduğu gibi kerem havasının ezgi yapısı ve seyir özelliği yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Kerem havası Irak Türkleriyle meskûn bütün bölgelerde bilinmekle beraber, daha çok Erbil’de okunmaktadır. En usta Kerem okuyucuları da şehirdedir. Dolayısıyla Irak Türkleriyle meskûn bölgeler itibariyle Erbil Kerem havasının menşei kabul edilebilir. Nitekim bu havanın en usta okuyucusu bugün 70 yaşlarında olan Erbilli Hacı Cemil Kapkapçı’dır. Ayrıca Erbil’in tanınmış sanatçıları arasında Haydar, Şevket (Mısko), Mehmet Ahmet Erbilli, Yunus Hattat ve Erbilli Seyyid İsmail de Kerem’i güzel okuyanlardandır.”¹⁰

Iraklı Türkler arasında okunan Kerem havaları, yerel halk sanatçıları tarafından yörede yaygın olan koşma dörtlüklerinden seçilmekte ve bazen bu dörtlüklerin arasında Âşık Kerem’e ait olmayan dörtlüklerin de bulunduğu belirtilmektedir. Bunların arasında bir kısmının Âşık Kerem’in şiirlerinden aynen alındığı örneklerle belirtilir. Bu dörtlüklerde Kerkük lehçesine yabancı bazı kelimelerin olması; dörtlüklerin Âşık Kerem’in şiirlerinden alındığına önemli bir gösterge olarak belirtilmektedir. Sözelimi, Âşık Kerem’in “kaç kuzulu ceylan yad avcı geldi” mısraı ile biten ve Kerem ile Aslı’nın karşılıklı söyledikleri koşmadan alınmış dizeler olduğu gibi

⁹ F. Reyhan Altınay, “Dinar’ın Anayasası: Kerem Havası”, *DTMK Dergisi*, S. 4, İzmir, Nisan 1992, ss. 155 -159.

¹⁰ Mâhir Nakip, “Irak Türklerinde Kerem Havası”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, MİFAD Yayınları: 85, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 22, 3. Cilt, Ankara, 1987, ss. 167-172.

bir kısım Kerem dörtlüklerinde de Kerkük lehçesinde var olan kelimelerin yer alması nedeniyle – Åşık Kerem’in Őiirlerinin dışında – diğer yerel Şiir drtlklerinden alındığı ifade edilmektedir.

Irak Türkleri arasında yaygın olarak seslendirilen Kerem havalarının müzikal özelliklerini de belirten Mâhir Nakip, bu havaların, yöredeki diğer halk müziği örneklerinde olduğu kadar makamsal ve ezgisel çeŐitlilik göstermediği; hatta daha çok sade ve basit bir melodik seyir izlediğini ifade eder. Bu melodik seyrin ise Türk müziğinde Hseyin beŐlisi olarak bilinen “dgh, segh, argh, neva, hseyin” perdelerinden yani “büyük mücennep + küçük mücennep + tanini + tanini = KSTT formülasyonundan oluŐtuđunu belirtir.

M. Nakip’in Kerem havalarının hoyratlardan farkına ilişkin olarak Şiir drtlklerinin sadece ‘koşma’ biçiminden oluŐtuđu konusundaki saptaması, Kerem havalarının büyük bir kısmında rastlanan karakteristik özelliktir.

Kerem havaları konusunda bir saptama da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden bir araştırmacı Mustafa Gökçeoğlu’ndan gelmiştir. Gnyeli adıyla bilinen bir köyden yaptığı derlemelerde yöredeki yaŐlıların Kerem ile Aslı hikâyesini, sözel bölümler ve hikâye bölümleri olmak üzere ile i içe geçmiŐ olarak seslendirdiklerini ifade eder. Yreden derlenen Kerem havasının sözleri ve notaları da bu kaynakta Şöyle yer alır:

Yöresi: Kıbrıs / Gnyeli
Kaynak Kişi: Hüseyin Koloz
Derleyen: M. Gökçeoğlu

KEREM DERKİ BU DÜNYALAR FANİDİR
NİCELERİ ABDAL EDER YRDR
KİMSE BİLMEZ NE ZAMANDAN BERİDİR
HİÇ HESABA GELMEZ İŐİ DÜNYANIN

KEREM GİBİ BENDE YANDIM KAVRULDUM
YEL ÖNÜNE HARMAN OLDUM SAVRULDUM
KİMSE BİLMEZ NE ZAMANDAN BERİDİR
HİÇ HESABA GELMEZ İŐİ DNYANIN¹¹

Buldan’daki halk müziği ürünleri incelendiğinde gerek TRT Türk halk müziği repertuarında gerekse yöreden yaptığımız alan kayıtlarındaki ezgiler arasında ‘Kerem havalarının’ izlerini saptadık. TRT Türk halk müziği repertuarındaki dört adet Buldan trksnden birinin karakteristik olarak Kerem havası özelliğini göstermesi; diğer türkülerin ise Kerem havalarının müzikal yapısına dizi ve seyir bakımından benzer motifler içermesi dikkat çekicidir. Bundan hareketle yöredeki Kerem havalarının diğer örnekleri, nasıl ve hangi bağlamda seslendirildiği konusu araŐtırılarak yerel müzisyenlerden bu konuda bazı kayıtlar Dr. Hüseyin Yaltırık ile tarafımızdan gerçekleŐtirilmiŐtir.

¹¹ Mustafa Gökçeoğlu, “Gnyeli’de Kerem ve Misket Ayaklarıyla Söylenen Türküler”

Cumhuriyet döneminin başlarında Dârü'l Elhân adlı ilk resmi müzik okulu derleme heyeti tarafından 1925 – 1929 yılları arasında Batı Anadolu'da gerçekleştirilmiş olan ilk halk müziği derlemelerinde Buldan'ın hemen yakınındaki Alaşehir'den derlenen bazı ezgilerin de müzikal yapı bakımından Kerem havalarıyla büyük bir benzerlik gösterdiği görülür. Bu benzerlik Kerem havalarının bu coğrafyada geçmişten buyana seslendirildiğine ilişkin saptamamızı güçlendiren bir işaret olmuştur.

TRT Türk halk müziği repertuarında Buldan'dan derlenen “Binip de Kır Atıma Hayladım Dizgin” başlıklı Buldan türküsü, yukarıdan beri anlatılan Kerem havalarına hem söz yapısı hem de ezgi yapısı bakımından tipik bir örnektir. Ancak, sözel yapıda geçen halk hikâyesi Kerem ile Aslı hikâyesi değil İnce Mehmet (Buhurcular) hikâyesidir. Bu hikâyenin Kerem havaları dörtlüklerinin arasında yer almasına Dinar Kerem havalarında da rastlanmaktadır. İnce Mehmed adlı halk kahramanı ile Buhurcu adı verilen devcilerin arasında geçen olayları konu edinen hikâye ve varyantların Ege Bölgesi'nin büyük bir kısmında yaygın olarak bilinmesi ve anlatılması, Kerem ezgi kalıbındaki dörtlüklerde de yer alması sonucunu getirmiştir. Bu yönüyle bakıldığında ise Kerem türkülerinin konu bakımından yalnızca Kerem ile Aslı hikâyesinin nakledildiği ürünler olmayıp yörede bilinen diğer sözlü anlatımların da taşındığı bir ezgi kalıbı işlevini üstlendiğini söylemek mümkündür.

BİNİP DE KIR ATIMA HAYLADIM DİZGİN

Yöre: DENİZLİ / Buldan

Kaynak kişi: Naci ÖNCEL

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

BİNİP DE KIR ATIMA HAYLADIM DİZGİN
ŞAHİNİN PAYINA İNER Mİ KUZGUN
VAR MI BENİM GİBİ SILADAN BEZGİN
SILANIN DİKENİ GÜL OLDU BANA YÂR OLDU BANA

BUHURCULAR ATAR ATAR VURAMAZ
İNCE MEHMET DUMANINDAN DURAMAZ
KALK GİDELİM BU YER BİZE YARAMAZ
ŞİMDİ DEVRİYELER BASARLAR BİZİ TUTARLAR BİZİ

Kerem havaları konusunda en belirgin özellik bu türkülerin farklı yörelerde farklı adlarla anılmasının yanı sıra, daima o yöreye özgü ortak bir ezgi kalıbıyla seslendirilmesidir. Türkülerin seslendirilmesi sırasında sözler sürekli olarak değişmekte ancak sabit bir ezgi kalıbı sürekli olarak yinelenmektedir. Bu yönüyle ele alındığında, Dinar Kerem havalarının ‘anayasa’ olarak anılması doğal bir sonuç olarak görülür.

Kerem havalarının seslendirilme bağlamı bakımından da çeşitli yörelerde benzerlik gösterdiği anlaşılmakta olup genellikle erkekler tarafından, asker uğurlamaları, düğün geleneklerinin erkeklerce gerçekleştirilen aşamaları, erkeklerce gerçekleştirilen sohbet toplantıları gibi bağlamlarda topluca ya da bireysel olarak okunduğu gözlenmektedir. Bu okumaların uzun saatler boyunca devam ettiğini belirten Buldanlı yerel müzisyenler, yukarıda belirtilen benzer bir mantıkla bugüne kadar tespit

edilmiş olan Kerem havalarının adlarına bir yenisini daha eklemekte ve Kerem havalarına Buldan'da 'sözü bitmeyen türkü' adının verildiğini belirtmektedirler.

Sonuç olarak Kerem havaları, hem bir ezgi kalıbı hem de halk arasında geçmişten günümüze yaşamakta olan sözlü ürünlerin aktarıldığı türküler olarak ülkemizin birçok yöresinde yerel müzisyenler tarafından seslendirilmektedir. Bu türkülerin Buldan'daki örnekleri bugün itibarıyla yalnızca buz dağının görünen kısmıdır. Ancak yörede yapılacak halk müziği derlemeleriyle bilinen örneklere çok daha yeni örneklerin ekleneceği anlaşılmaktadır.

Bu düşüncelerle Buldan Sempozyumu düzenleyicilerini kutluyor, gelecekte yapılacak çalışmalarla beldenin kültürel dokusunun müzik boyutuyla da ortaya konulmasına destek olmalarını diliyorum.

Kaynakça

- ALTINAY, F. Reyhan. *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği*, İzmir, 2004.
- _____. "Dinar'ın Anayasası: Kerem Havası", *DTMK Dergisi*, S. 4, İzmir, Nisan 1992.
- DUYMAZ, Ali. *Kerem İle Aslı Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- GÖKÇEOĞLU, Mustafa. "Gönyeli'de Kerem ve Misket Ayaklarıyla Söylenen Türküler"
- KARADENİZ, M. Ekrem *Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Genel Yayın No: 238, Sanat Dizisi No: 37, Ankara.
- KORGUNAL, Muharrem Zeki Kerem ile Aslı, Bozkurt Kitabevi, İstanbul, 1970.
- NAKİP, Mâhir. "Irak Türklerinde Kerem Havası", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, MİFAD Yayınları: 85, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 22, 3. Cilt, Ankara, 1987.
- ŞENEL, Süleyman. "Türk Halk Musikisinde Uzun Hava Tanımı ve Bu Tanım Etrafında Ortaya Çıkan Problemler", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara, 1992.
- TERZİBAŞI, Ata. *Kerkük Havaları*, Ötüken Yayınları No: 151, Kültür Serisi: 24, İstanbul, 1980.
- TÜRKMEN, Fikret. "Kerem İle Aslı Hikâyesi, Kopuz, Kesikbaş Hikâyesi, Kerem Havaları", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul, 1982.
- TRT Türk Halk Müziği Repertuar Kitabı, Ankara, 2003.
- UYSAL, Saffet. "Kerem Havaları", *Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu*, 10-11 Mayıs 1990;
- _____. *Türküler, Öyküler, Yorumlar*, 1. Baskı, İstanbul, 2005.
- YALTIRIK, Hüseyin. Özel Arşivi.

Kaynak Kişiler

Ali YAZICIOĞLU. Buldan Belediye Personeli

Halil KIRSOY. Buldan Belediye Personeli.

Nihat KAYA. TRT İzmir Radyosu THM Sanatçısı ve Şefi

Rıfat YÜCE. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İzmir Bölge Müdürü

Sabir GÜVEN Buldan Belediye Personeli

Sami TURGAY. Buldan'da (E) Öğretmen

Selahattin KAÇANOĞLU. Buldan'da (E) Öğretmen